

18/11/74
7073

חדש בחקר הארץ

מאת צבי אילן

אחרון ביר, היאחזויות והתי-
נהלויות, רמת הגולן, כקעה
הירדן, שומרון, יהודה, כינן.
זוהי חוברת בת 64 עמודים שי-
הופיעה בימים בהם נושא התחנח-
ליות עומד על סדר-היום הלאומי
שלנו. המחבר מביא רשימה אלפי-
ביתית של כל היאחזויות והתי-
נהלויות, הכפריות והעירוניות
שקמו מאז מלחמת ששת הימים.
מובאים פרטים על היישובים מאור-
פירה ועד שניר, 52 במספר, כולל
גם בית-ספר שדה הר גילה, מרי-
כו, אורזי אלון-שבות בגוש עציון
והמרכז הגושי כחבל רפית. המח-
בר מקפיד להביא בדרך-כלל את
השמות המדויקים למקומות. החי-
דשים, כפי שקבעה ועדת השמות
הממשלתית, אליעל בגולן, יישוב
ע"ש אלי כהן באל-על, קרוי ב-
חוברת אליעד, שם שרשום אומ-
נס על השלטת בנניסה ליישוב,
אך אינו מדויק. היישוב האתי-
רון מבחינה כרונולוגית המובא
בחוברת הוא "קשת" בגולן, ו-
המאוזנים החדשים כחבל רפית
אינם כוללים בו עדיין, כי הרי
קלן לאחר שהחונרת היהיה ב-
דפוס.

בחתימת החוברת מביא המח-
ר

בר מבוא, בו הוא סוקר בקצ-
רה את נושא ההתיישבות ואת
המיוחד לכל איזור בנושא זה. כן
מוכאת הצעת המחלקת להתייש-
בות של ההסתדרות הציונית העול-
מית להקמת יישובים חדשים ב-
ארבע שנים 1974-1978. זוהי רשי-
מה מרשימה של יישובים מכל ה-
סוגים, 7 בגולן, 7 בבקעת הירדן
(כולל יישוב ב, מתנה יוסף" ה-
מפורסם לאחרונה), יישוב בגוש
עציון, ששה יישובים כחבל רפית,
שהמערבי בהם הוא בתרובה, בחצי
הדרך לאל-עריש. שני יישובים
ברצועת עזה, ושלושה - במפרץ
אילת. 25 יישובים חדשים. או-
לי צריך להוסיף לכך יישוב ב-
מעלה-אדומים, שדומה כי הוא
מהוכחו ע"י רשות אחרת. אין זה
מספיק, יטענו רבים, אך טוב
שזה לפחות נעשה, והלואי שיימצי-
או הכוח והאנשים לעשות זאת.
בהכאת המידע שבחוברת יש מ-
שום איזון בויכוח על התנתקות
- מתברר שבין "הממשלה לא
עשתה כלום" לבין, "צריך לעשות"
בכל זאת נעשה לא-מעט.

ואב מטל ויהרם צפריה,
הדרך הנכבטית עבדה -
שער רמון, מדרשת שדה
בוקר, בית ספר שדה, 62
עמ' ציורים וציולומים.

חוברת זו עוסקת בקטע של

הדרך הנכבטית, מעבר הירדן אל
ערי החוף הדרומיות של ארץ
ישראל. היהיה זו דרך אשר שימשה
בעיקר את מובילי הבשמים מ-
חצי-אי ערב, וחצתה את הנגב
והערבה. היא ידועה בכינוי, "דרך
פטר-עזה", על-שם התחנות הי-
עיקריות שבמוצאה ובסופה. המחבר
ריס, שנים מהכולטים שבין הארץ
כיאלוגים הצעירים בישראל, עוס-
קים בהקירת אחד מקטעי הדרך,
מהלך יום אחר, בין תחנת הדרך
שליד שער רמון, בדרום מכתש
רמון, לבין התחנה החשובה של
עבדה (לכן היה ראוי לקרוא ל-
חוברת הדרך, "משער רמון לעב-
דה").

ביסודה של העבודה עומד סקר
שדה שערכו המחברים בשנים
תשכ"ה-תשכ"ו, במסגרת עבודת
תם בבית-ספר שדה של מדרשת
שדה בוקר. הסקר שולב בעבודה
החינוכית של בית-הספר, והשתת-
פו בו חניכים וחברים רבים. המ-
חברים מביאים בצורה מפורטת
את המימצאים השונים שלאורך
הדרך, ומסכמים לבסוף את תול-
דותיה: ייתכן שבנהיב עברו שבי-
טי ערבים שהיו קשורים בסחר
הבשמים, כבר במאה הח' לפנה"ס
(אף שאין שרידים בשטח מאותה
עת), והנכבטים, במאות ד'-ג'
לפנה"ס. החלילה של הדרך נעשה

תה כנראה באמצע המאה הא'
לפנה"ס, בחלילת הפריחה של ה-
תקופה הנכבטית החיונה. בימיו
של עבדה הג' (30-9 לפנה"ס)
שונה במקצת תואי הדרך והוצ'
בו לאורכו אבני מיל. ימי הור'
הר של הדרך היו ימי חרתת הד'
(9 לפנה"ס - 40 לספה"נ). ל-
אחרי-מכן חלה בה ירידה, הק'
שורה בירידת סחר-היבשה הנכבטי
בכלל.

התאריך המאוחר ביותר- לקיום
הדרך הוא ראשית המאה הב'
לספה"נ, עד התמוטטות המערכת
הצבאית והמינהלית של הנב'
טים, לאחר סיפוח הממלכה הנב'
טית לאימפריה הרומית בשנת 106.
או נסללה כנראה דרך חדשה ב'
נגב, דרך, "מעלה עקרבים", ש'
עברה את כורנוב בדרכה לעי-
זה.

הדרך הנכבטית הונתה ותחנותיה
לא הוקמו מחדש, אך הנתיב, לפי
חות חלקים ממנו, המשיך לשמש
כציר הנדעה עד ימינו.

תולדות האדם בנגב הם במידה
ידועה תולדות הדרכים שעברו בו,
התחנות והמצודות שלאורכו. בע'
בודהם הקפד ית תורמים המחבר
ריס. לפיכך, לא רק לחקר אחת
מדרכי הנגב החשובות בפרט, כי
אם לתולדות הנגב ומחקרו בפר-
ט.